

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Ilkka Luoto

KANSALAISET VIESTINTÄTEKNOLOGIAN JA
AIKUISKOULUTUKSEN KÄYTTÄJINÄ KESKI-
POHJANMAALLA

SELOSTEITA JA
KATSAUKSIA

Nro 41

Selosteita ja katsauksia
nro 41
Jyväskylän yliopisto,
Chydenius-Instituutti

**Kansalaiset viestintäteknologian ja
aikuiskoulutuksen käyttäjinä
Keski-Pohjanmaalla**

Ilkka Luoto

Kokkola 2002

ISBN 951-39-1235-3 (nid.)
ISBN 951-39-1236-1 (pdf)

ISSN 1236 -598X

Gummerus Kirjapaino Oy
Saarijärvi 2002

Raportin käyttäjälle

Tämä tutkimus on osa Chydenius-Instituutin verkostoyliopiston kehittämishanketta, jonka rahoittaja on Euroopan unioni. Raportin tarkoituksena on Keski-Pohjanmaan alueella asuvien kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien ja aikuisopiskelutarpeiden kartoittaminen.

Verkostoyliopistohankkeen yhtenä johtolankana on ollut maakuntaan jalkautuminen. Tätä ajatusta silmällä pitäen tarvitsemme ajankohtaista tietoa kansalaisten valmiuksista sekä resursseista. Tarve on ilmeinen, koska valtakunnan tasolla tilastointi ei ole tavoittanut maakuntaa riittäväällä tarkkuudella. Viestintäteknologiaa ja internetin käyttöä koskevista tilastoista on niin ikään tullut kauppatavaraa, jolloin tiedon saatavuus riippuu paljon tarvitsijan maksukyvyistä.

Tämä tutkimus on pyritty julkistamaan mahdollisimman pian tilastotulosten valmistumisen jälkeen. Tiedot kerättiin postikyselynä helmi-maaliskuussa 2002. Raportin kantavana filosofiana on toimia nasevana tilastovihkona kirjoituspöydän kulmalla.

Raportin sisältö koostuu pääasiassa lukuisista kaavioista, joten tilaa tulkinnolle on jätetty nimenomaan lukijalle. Tilastojen lopullinen muoto riippuu tarkastelunäkökulmasta. Numerot tapaavat herätä eloon vasta niihin liitettyjen selityksien ja tulkintojen kautta. Toivottavasti tässä tutkimuksessa esitetyt numerot tarjoavat lukuisia näkökulmia ja keskustelunaiheita hyödyttäen mahdollisimman useita tahoja.

Kiitokset verkostoyliopiston verkkotiimille sekä erityiset kiitokset käsikirjoitusta kommentoineille tutkija Olli Rosenqvistille ja projektipäällikkö Jukka Mäelle.

Kokkolassa 19.5.2002,
kesän korvalla

Ilkka Luoto

Sisällysluettelo

Aluksi	5
Verkostoyliopisto	6
Tutkimuksen tarkoitus	6
Tutkimusalue	7
Tutkimusaineisto	8
Matkapuhelin	8
Matkapuhelimen omistaminen ikäryhmittäin	9
Matkapuhelimen ominaisuuksien käyttö	10
Matkapuhelimen omistaminen Kokkolassa ja maakunnassa	10
Tietokone	11
Tietokoneet kotitalouksissa	11
Tietokoneet kotitalouksissa Kokkolassa ja maakunnassa	11
Tietokoneet kotitalouksissa sosioekonomisen aseman mukaan	12
Tietokoneen käyttöpaikat	13
Tietokoneen käyttötaito	13
Tietokoneen käyttötaito sosioekonomisen aseman mukaan	14
Tietokoneen käyttötaito ikäryhmittäin	14
Verkkoyhteys	14
Internetiin pääsy kotitalouksissa	15
Internetin hyödyntäminen	16
Internetin käyttöpaikat	17
Internetin käyttötaito	17
Internetin käyttötaito sosioekonomisen aseman mukaan	18
Internetin käyttötaito ikäryhmittäin	18
Sähköposti	18
Henkilökohtaisen sähköpostin yleisyys ikäryhmittäin	19
Henkilökohtaisen sähköpostin yleisyys sosioekonomisen aseman mukaan	20
Aikuisopiskelu	20
Viimeisen vuoden aikana opiskelun aloittamista harkinneet ikäryhmittäin	21
Tuen tarve opintojen suunnittelussa ikäryhmittäin	22
Suosituimmat opiskeluaikajaksot	23
Keskeiset opiskelun esteet sosioekonomisen aseman mukaan	24
Kiinnostus verkko-opetukseen	25
Opintomuodot	26
Kiinnostus opintomuotoihin ikäryhmittäin	26
Kiinnostus opintomuotoihin sosioekonomisen aseman mukaan	27
Opintoaiheet	28
Kiinnostus opintoaiheisiin ikäryhmittäin	28
Kiinnostus opintoaiheisiin sosioekonomisen aseman mukaan	29
Chydenius-Instituutti	30
Chydenius-Instituutin tunnettuus	30
Tutkimusaineisto tiivistäen	31
Lopuksi	32
Lähteet	33
Liite 1, kyselyn saatekirje	34
Liite 2, kyselylomake	35
Liite 3, kyselyn ruotsinkielinen saatekirje	39
Liite 4, ruotsinkielinen kyselylomake	40

Aluksi

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on vähitellen luonut ympärillensä uutta kulttuuria ja osaamista. Ei liene liioiteltua sanoa, että alalla on jo perinteitä ja historiaa. Ensimmäiset puheenvuorot ”mikroelektronikkaan perustuvan uuden tietotekniikan” yhteiskunnallisista vaikutuksista esitettiin jo 1970-luvun loppupuolella. Keskustelua on käyty pitkään ja hartaasti ilman, että perusteemat uuden teknologian yhteiskuntaan ja kansalaiseen ulottuvista vaikutuksista olisivat juuri muuttuneet. Kortteinen kumppaneineen (1986, 10) kuvaa tutulta vaikuttavaa tilannetta 1980-luvulta yhteiskuntatieteilijän näkökulmasta.

”Tällä tavoin on syntynyt se tilanne, jossa me nyt olemme. Mikroelektronikkaan perustuva uusi tietotekniikka on levinnyt ja leviämässä ällistyttävää vauhtia joka puolelle. Julkinen keskustelu on täynnä erilaisia väitteitä tapahtumassa olevista suurista rakenteellisista muutoksista ja niiden inhimillisistä ja sosiaalisista seurauksista.”

Uusi teknologia on aina puhuttanut kansalaisia ja tulee aina puhuttamaan. Tietokoneet ja -verkot on yhä useammin osattu nähdä hyödyllisinä työkaluina. Tänäpäin myös oppimisen välineinä.

Samaan aikaan kun keskustelu opettajan ja oppilaan roolien muutoksesta tietoyhteiskunnassa on vasta käynnistymässä, toteutuneet mahdollisuudet ja käytänteet ovat osoittaneet voimansa. Kuka tahansa riittävät perusvalmiudet, tietokoneen ja verkkoyhteyden omaava voi hankkia hyvin monenlaista tietoa itsenäisesti. Tieto on tullut kaikkien ulottuville. Se ei kuitenkaan ole sama asia kuin tiedon soveltaminen ja tiedon käyttäminen. Laaja yhteiskunnallinen keskustelu oppimisen filosofisista reunaehdoista tuntuu hukkuvan liian usein alan ammattilaisten keskuudessa oppimisalustojen toimintojen pohtimiseen tai verkkokurssien graafiseen tuotteistamiseen.

Valitettava tosiasia on, että kansalaiset ovat jo kahdessa kerroksessa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitojen sekä laitteiden saatavuuden suhteen. Käsitystä vahvistavat myös tämän raportin tulokset. Viestintäteknologian käytön lisääntyminen tiedon hankinnassa ja opetuksessa kasvattaa eriarvoisuutta kiihtyvällä tahdilla. Aikuiskoulutuksen perinteiset kohde-ryhmät sekä tietokoneiden käytön hallitsevat ovat yleensä aidan vihreämmältä puolelta. Tämä kehitys tulisi katkaista.

Verkostoyliopisto

Chydenius-Instituutin toiminta-alueella on alkanut vuoden 2001 aikana verkostoyliopistohanke, jolla edistetään yliopiston läsnäoloa maakunnassa, parannetaan opetuksen ja asiantuntemuksen käytettävyyttä sekä helpotetaan koulutuspalveluiden saatavuutta tietoverkkojen välityksellä.

Vuoden 2005 visiossa kuvataan verkostoyliopiston toimintamalli, joka perustuu vahvaan paikalliseen (alueelliseen) osaamissolmuun, jolla on hyvät yhteydet niin kansallisen kuin kansainvälisenkin tason toimijoihin. Toimintamallissa Chydenius-Instituutti toimii maakunnan yliopistoyksikkönä, joka omaa hyvän Keski-Pohjanmaan alueen tuntemuksen sekä uusimman viestintäteknologian käytön. Näiden avulla pystytään yhdistämään niin paikallisia kuin ylipaikallisiakin asiantuntijaresursseja ja sitä kautta luomaan ihmisiä lähempänä olevaa yliopistoa, joka jalkautuu ympäröivälle alueelle.

”Chydenius-Instituutti on monipuolinen aikuisten verkostoyliopisto. Koulutus- ja tutkimuspalvelut tarjoavat jokaiselle mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja ovat ajan ja paikan suhteen joustavia. Chydenius-Instituutilla on yhteyksiä lähialueen toimijoihin sekä yliopistoihin ja oppilaitoksiin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Nämä yhteydet mahdollistavat toimivien ja tarkoituksenmukaisten palvelujen tarjoamisen ja ajankohtaisen tiedon saatavuuden Chydenius-Instituutin toiminta-alueella. Visio toteutetaan vuoden 2001 aikana aloitetun verkostoyliopistohankkeen avulla.” (Verkostoyliopisto 2001).

Tutkimuksen tarkoitus

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Keski-Pohjanmaan alueella asuvien kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia, erityisesti keskitytään kansalaisten valmiuksiin hyödyntää viestintäteknologiaa välineenä elinikäisessä oppimisessa. Lisäksi etsitään maakunnasta nousevia signaaleja oppilaitosten toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Lähestymistapa on tilastollinen ja esitystapa kuvitettu tilastovihko, jota voidaan käyttää esiselvityksenä jatkotutkimukselle, mutta myös käsikirjana suunniteltaessa aikuiskoulutuspalveluja.

Yksittäisten kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia ei ole aikaisemmin tutkittu Keski-Pohjanmaalla. Sen sijaan yritysten tietotekniikan käyttöä on tutkittu kolmeen eri otteeseen: kahdesti Pohjanmaan kauppakamarin (Huuhka 1996; 1999) sekä yhden kerran Bic-Botnian toimeksiannosta (Luoto 1999). Lisäksi alueellisten organisaatioiden (mm. oppilaitosten) tieto- ja viestintäteknologian käyttövalmiuksia on selvitetty vuonna 2000 Chydenius-Instituutin sisäiseen käyttöön tarkoitettussa tutkimuksessa

(Luoto 2001). Niin ikään keskipohjalaisten kulttuuritoimijoiden valmiudet ja tarpeet tieto- ja viestintäteknologian käyttöön selvitettiin Ilmosen (2002) tutkimuksessa.

Tutkimusalue

Tutkimuksen aluerajaus noudattaa virallista valtioneuvoston vahvistamaa Kaustisen ja Kokkolan seutukunnista muodostuvaa Keski-Pohjanmaa-maakuntaa, joka tunnetaan myös nk. suppeana Keski-Pohjanmaana.

Kartta 1. Tutkimusalue on nk. virallinen (suppea) Keski-Pohjanmaa pitäen sisälleen 10 kuntaa ja kaksi kaupunkia.

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin postikyselynä talvella 2002 helmi- ja maaliskuun välisenä aikana. Strukturoitu kyselylomake saatesanoineen oheistettuna valmiiksi maksetulla palautuskuorella lähetettiin 800:lle kansalaisille kirjeitse. Ne kansalaiset, jotka eivät vastanneet kuukauden sisällä kyselyyn saivat postitse uuden pyynnön osallistua tutkimukseen. Vastausmotivaation kohottamiseksi kyselyyn osallistuneiden kesken arvottiin risteily sekä muutamia pienempiä palkintoja. Palautusprosentti muodostui ennustettua korkeammaksi ollen peräti 68 % (541 vastaajaa).

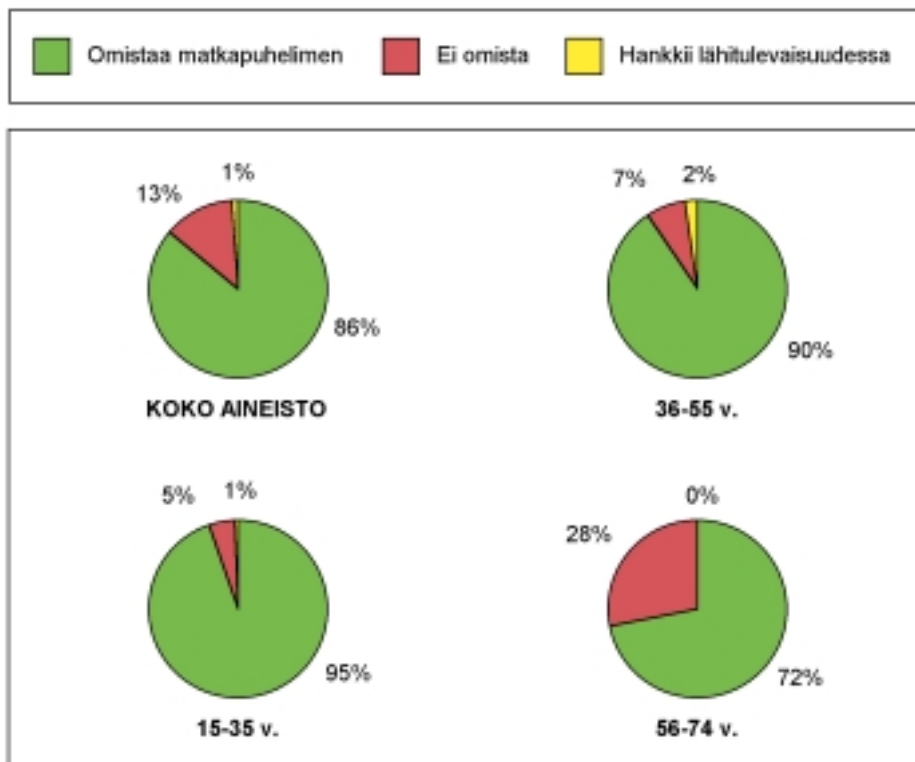
Kansalaiset poimittiin väestörekisterikeskuksen tietokannasta ositettuna satunnaisotantana, joka kiintiöitiin kahdeksi 400 henkilön ositteeksi: toinen Kokkolan alueelta ja toinen muusta maakunnasta. Ositteet ovat populaatioltaan samansuuruisia ja siten itsepunnitsevia. Otokseen poimitut henkilöt olivat iältään 15-74-vuotiaita. Mukaan valikoituneille ruotsia äidinkielenään puhuville lähetettiin ruotsinkieliset lomakkeet. Ruotsinkielisten osuus otoksesta oli 9 %. Naisten osuus aineistossa on 44 %.

Kerätty otos edustaa hyvin Keski-Pohjanmaan väestöä. Ikäjakaman suhteen yli 64 vuotiaita valikoitui aineistoon 17 % kun väestön osuus alueella on 19 %. Muiden ikäryhmien osalta heittoa ei ole. Kuitenkin naisten osuus on jäänyt otoksessa 6 prosenttiyksikköä todellista alhaisemmaksi. Tämä johtuu pääasiassa lomakkeen palautusvaiheessa tapahtuneesta lievästä valikoitumisesta, sillä naiset ovat olleet vähemmän kiinnostuneita tietotekniikasta. Ruotsinkielisten osuus otoksessa vastaa identtisesti alueen tilannetta.

Matkapuhelin

Vuoden 1999 tehdyssä kyselyssä 73 % Suomen kansalaisista oli omassa käytössä matkapuhelin (Nurmela ym. 2000, 13). Kuten kaaviosta 1 voidaan nähdä, matkapuhelin on erittäin yleinen kommunikaatioväline. Käytännössä sellainen on joka taloudessa.

Matkapuhelimen omistaminen ikäryhmittäin

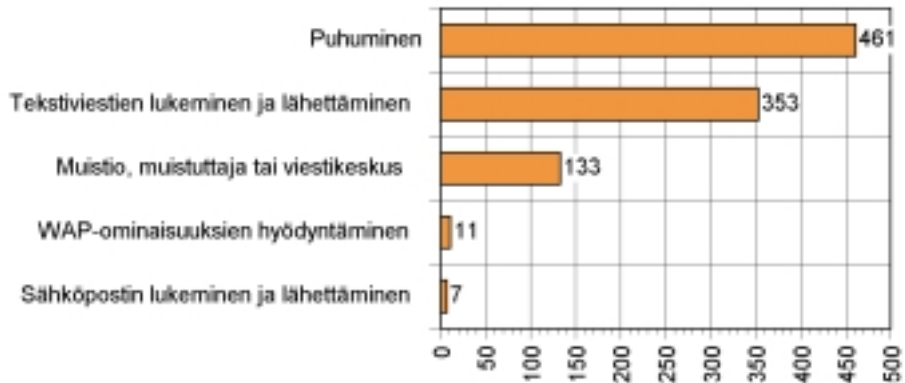
Kaavio 1. Matkapuhelin löytyy lähes joka taloudesta. Vanhimmassa ikäryhmässä yli neljänneksellä ei kuitenkaan ole käytössä henkilökohtaista puhelinta.

Puhumisen ohella matkapuhelinta käytetään ahkerasti tekstiviestien lukemiseen ja lähettämiseen. Keskipohjalaisista käyttäjistä 77 % ilmoitti myös tekstiviestikäytön ja 27 % käyttää puhelinta henkilökohtaisena toimistona. WAP ei ole lyönyt edelleenkään itseään läpi, vaikka WAP-ominaisuuksilla varustetut puhelimet ovat yleisiä ja palvelujakin on saatavana. Sähköpostikäytössä matkapuhelin on harvojen herkkua, sillä vain alle 2 % käyttäjistä ilmoitti näin tekevänsä.

Tutkimuksen tulokset tukevat käsitystä, jonka mukaan ihmiset eivät ole erityisen innokkaita käyttämään monimutkaisia tai kalliita palveluita kännykän kokoisessa laitteessa. Tekstiviestien suosio perustuu käytön yksinkertaisuuteen ja joustavuuteen. Uusien teknologioiden ja palveluiden tulee tarjota riittävästi lisäarvoa käyttäjilleen menestyäkseen. GPRS-verkoteknikka on jo käytössä mahdollistaen yli 100 kb:n yhteydet sekunnissa. Seuraava suurempi matkapuhelinuudistus on nk. kolmannen sukupolven matkaviestinverkko eli UMTS. Puhelinlaitteita on lupailtu markkinoille syksyllä 2002. Ennakkotietojen mukaan UMTS kykenee parhaim-

millaan 2 mb:n nopeuteen sekunnissa, mikä riittää hyvin liikkuvan kuvan välittämiseen.

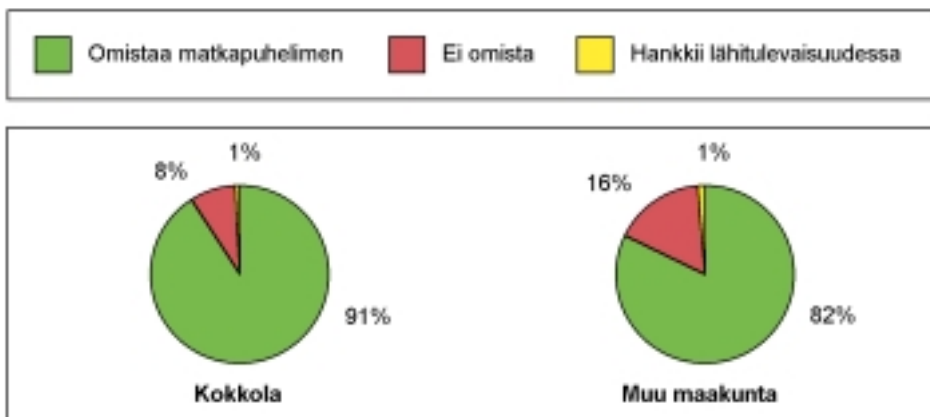
Matkapuhelimen ominaisuuksien käyttö Vastaajien ilmoittamien mainintojen lukumäärät

Kaavio 2. Matkapuhelinta käytetään puhumiseen ja tekstiviestien lukemiseen ja lähettämiseen.

Muu-vaihtoehdossa kännykkää ilmoitettiin käytettävän mm. herätyskellona, laskukoneena, pelikoneena, säätietojen vastaanottoon sekä pankkipalveluiden käyttöön. Joillakin tekstiviestipalveluilla on onnistuttu synnyttämään aitoa lisäarvoa kuluttajille, kuten vesilläliikkujien merisäätetekstiviestipalvelulla.

Matkapuhelimen omistaminen Kokkolassa ja maakunnassa

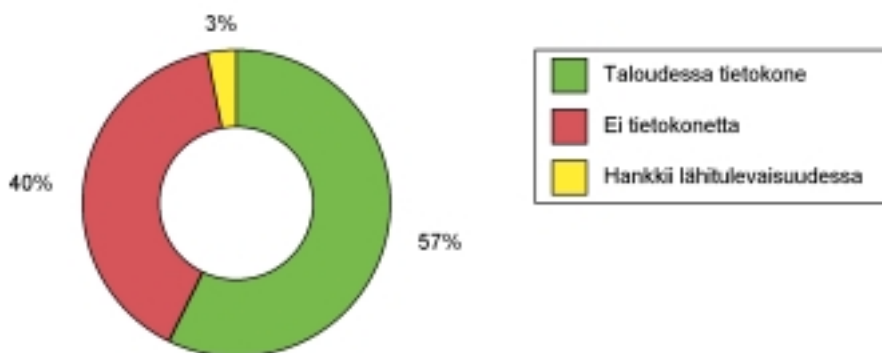
Kaavio 3. Kokkolan ja muun maakunnan välillä on noin 10 % kuilu. Kaupunkilaiset käyttävät matkapuhelinta ahkerammin.

Sukupuolten välisessä tarkastelussa miehillä matkapuhelin on käytössä 90 % :lla ja naisilla 81 %:lla.

Tietokone

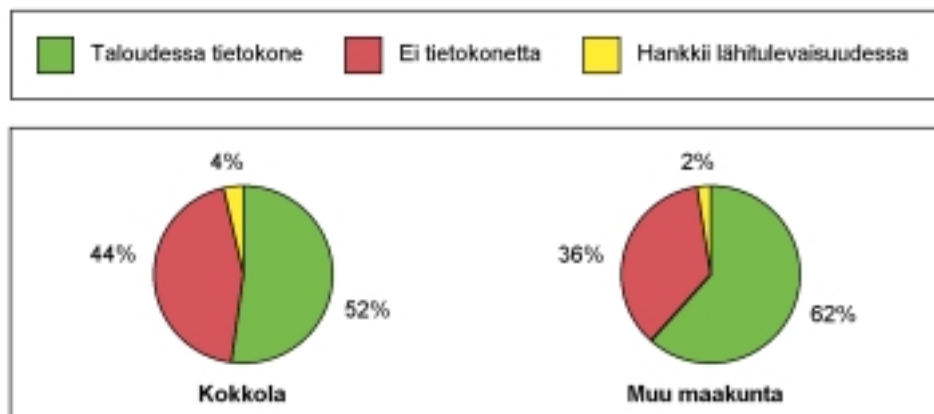
Vuonna 1999 tehdyssä tutkimuksessa 39 %:lla suomalaisista kotitalouksista oli tietokone (Nurmela ym. 2000, 11). Tilastokeskuksen kuluttajabarometrin mukaan vuoden 2002 helmikuussa 56 %:ssa kotitalouksista on tietokone (Kangassalo 2002, 8). Luku on lähes sama kuin nyt Keski-Pohjanmaalla samaan aikaan tehdyn kyselyn tulos. Tietokone onkin saavuttanut yleisen kodinkoneen aseman kotitalouksissa.

Tietokoneet kotitalouksissa

Kaavio 4. Tietokone on yleinen kodinkone. Kolikon käntöpuoli kuitenkin kertoo, että 40 % talouksista on ilman tietokonetta.

Tietokoneet kotitalouksissa Kokkolassa ja maakunnassa

Kaavio 5. Tietokone on yllättäen yleisempi ympäröivässä maakunnassa kuin Kokkolan kaupungissa.

Pohdintoja herättää, että tietokone on yleisempi ympäröivässä maakunnassa kuin Kokkolassa. Ero on suhteellisen selvä 10 prosenttiyksikköä. Myös internet-yhteys on 'provinssissa' 7 prosenttiyksikköä Kokkolan kaupunkia yleisempi. Tietokoneen käyttötaidoissa ei sen sijaan alueiden välillä ollut mitään eroja.

Koko tutkimusalueen väestöstä 78 % käyttää enemmän tai vähemmän säännöllisesti tietokonetta, 22 % ei käytä ollenkaan.

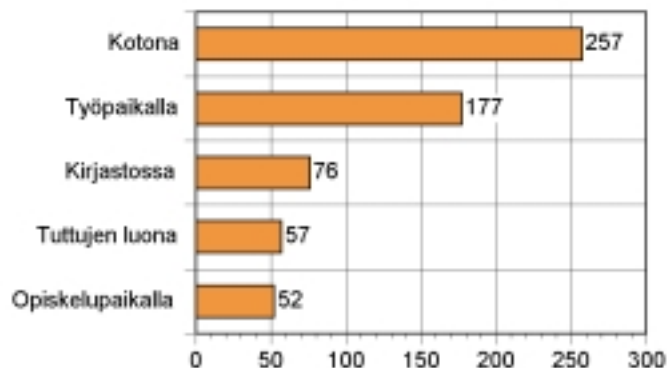
Havainto tukee käsitystä, että tietokoneesta ja nettiyhteydestä on tullut suhteellisesti arvokkaampi työkalu harvaan asutuille ja kauempana palveluista sijaitseville alueille. Näyttää siltä, että nyt ollaan tilanteessa, jossa tietoverkkojen merkitys aluekehityksessä saa konkreettisia muotoja. Toisaalta ei sovi unohtaa, että esimerkiksi Kaustisen seutukunnassa on asiaan tehty melko paljon töitä usean vuoden ajan.

Tietokoneet kotitalouksissa vastaajan sosioekonomisen aseman mukaan

	Kyllä %	Ei %	Aikoo hankkia %
Yrittäjät	85	12	3
Ylemmät toimihenkilöt	89	7	4
Alemmat toimihenkilöt	74	23	4
Työntekijät	55	42	4
Opiskelijat	84	16	0
Eläkeläiset	17	82	1
Työttömät, muut	31	62	8

Taulukko 1. Ylempien toimihenkilöiden kotitalouksissa tietokone on 34 prosenttiyksikköä yleisempi kuin työntekijätalouksissa.

Tietokoneen käyttöpaikat Vastaajien ilmoittamien mainintojen lukumäärät

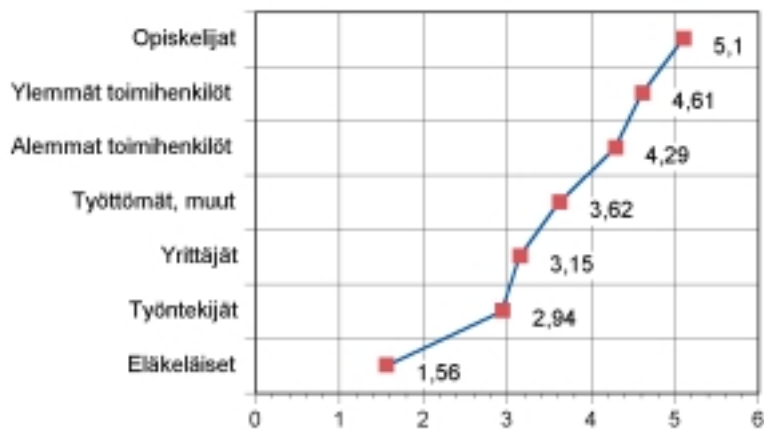
Kaavio 6. Tietokonetta käytetään kotona ja työpaikoilla.

Tutkimusalueella tietokoneen yleisin käyttöpaikka on koti. Muu vaihtoehtona pankki, lisäksi nettikahvila ja työvoimatoimisto mainittiin.

Tietokoneen käyttötaito

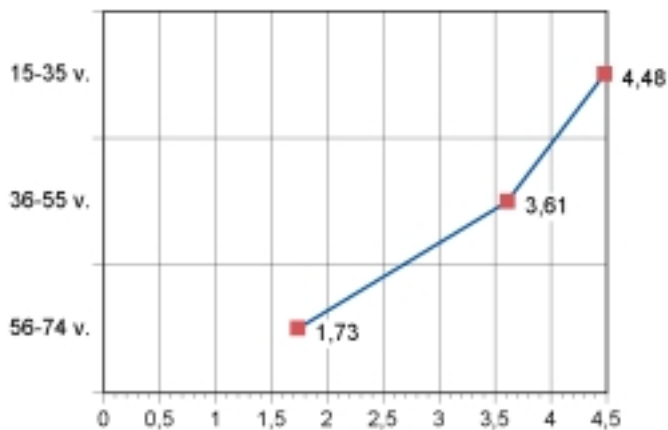
Lomakkeessa tietokoneen käyttötaitoa mitattiin vastaajien omaan arvioon perustuen. Asteikko oli yhdestä seitsemään, jossa 1=olematon, 2=huono, 3=välttävä, 4=keskinkertainen, 5=kohtalainen, 6=hyvä ja 7=erinomainen. Koko aineiston keskiarvo on välttävä (3,3). Sukupuolien välillä ei havaita minkäänlaista eroa. Kokkolan ja maakunnan välillä käyttötaidoissa ei ole eroja. Sen sijaan sosioekonomisen aseman ja iän mukaisissa ryhmissä erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

Tietokoneen käyttötaito sosioekonomisen aseman mukaan

Kaavio 7. Tietokoneen käyttötaidossa on suuria eroja eri väestöryhmien välillä. Johtopäätös on, että tietoteknologia valikoi käyttäjänsä.

Tietokoneen käyttötaito ikäryhmittäin

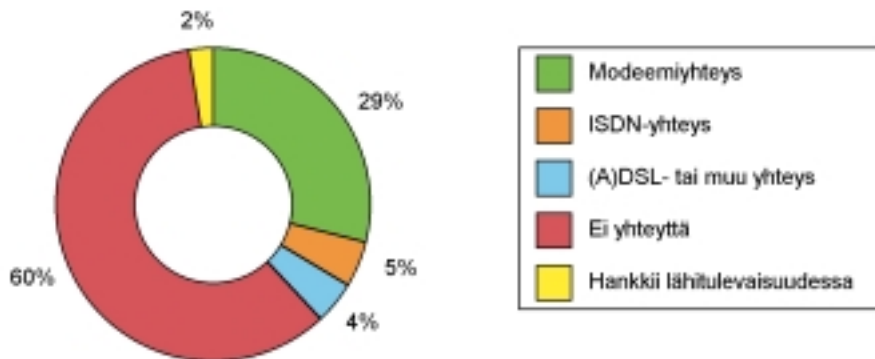
Kaavio 8. Ikä on ratkaiseva tekijä mitattaessa käyttäjien keskimääräistä omaan arvioon perustuvaan tietokoneen käyttötaitoa.

Verkkoyhteys

Vuonna 1999 tehdyssä tutkimuksessa 21 %:ssa kotitalouksista oli jonkinlainen verkkoyhteys (Nurmela ym. 2000, 11). Taloustutkimuksen (7.5.2002) mukaan 28 % suomalaisista käyttää internetiä kotoa viikottain ja 21 % työpaikalta viikottain. Keski-Pohjanmaalla 38 %:ssa kotitalouksista on pääsy

internetiin. Lukuisissa vastauslomakkeissa tosin ilmeni, että nettiyhteyksiä käytti joku nuorempi perheenjäsen, joten internet ei välttämättä ole koko perheen yhteinen projekti.

Internetiin pääsy kotitalouksissa

Kaavio 9. Internetiin pääsy on 38 % kaikista kotitalouksista tutkimusalueella. Niissä talouksissa, joissa on tietokone 69 %:lla on verkkoyhteys.

Modeemi on edelleen yleisin (29 %), yhteysmuoto. ADSL-yhteyttä markkinoidaan voimakkaasti, mutta hinta lienee vielä kynnyskysymys useille kuluttajille. ISDN- ja ADSL-yhteydet haukkaavat lähes samansuuruisen 5 %:n kokoisen siivun yhteysmuodoista. Huomion arvoista on, että vaikka verkkoyhteys on alle puolella talouksista, koko tutkimusalueen väestöstä 73 % käyttää enemmän tai vähemmän säännöllisesti internetiä, 27 % ei käytä ollenkaan.

Tutkimusajankohdan aikoihin (helmi-maaliskuussa 2002) Taloustutkimus Oy (8.5.2002) estimoii internet-liittymän olevan vajaalla 36 %:lla suomalaisista kotitalouksista, mikä on siis kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin Keski-Pohjanmaalla. Pääkaupunkiseudulla liittymiä arvioitiin olevan 45-48 %:ssa kotitalouksista vastaavan luvun ollessa Itä-Suomen ja Lapin läänissä 25-26 %:ssa.

Tarkasteltaessa tilannetta aluetasolla asetelma on mielenkiintoinen – kuten edellä jo todettiin myös tietokoneiden yhteydessä – Kokkolassa pääsy internetiin on 38 %:lla talouksista kun vastaava luku muualla maakunnassa on 44 %. Tietokoneiden ja internet-yhteyden yleisyys yhdessä tukevat ajatusta viestinnän näkökulmasta, jossa haja-asutusalueella tietokoneesta on tullut kaupunkiin verrattuna suhteellisesti tärkeämpi työkalu.

Internetin hyödyntäminen

Vastaajien ilmoittamien mainintojen lukumäärät

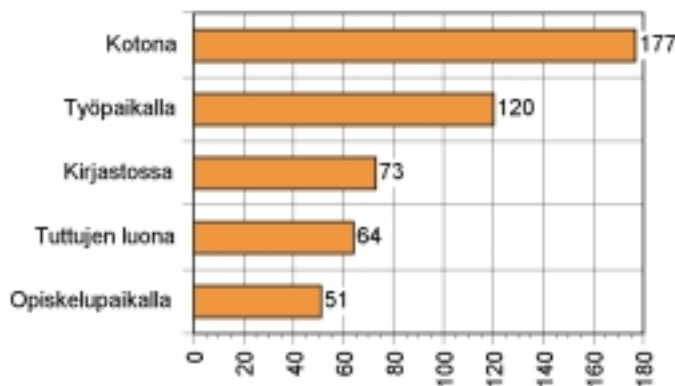
Kaavio 10. Internetin pääasiallinen hyödyntäminen on tiedon etsiminen, sähköpostin käyttö sekä viihdekäyttö.

Eniten mainintoja osui kategoriaan "etsii tietoa ja lukee uutisia" ja lähes yhtä paljon sai mainintoja sähköpostin käyttö. Internetiä käytetään siis tiedon hakuun ja sitä kautta myös jatkuvaan itsensä kehittämiseen. Viihdekäyttö on myös yleistä. Toisaalta viihdekäytön ja nk. vakavan käytön eroa on vaikea yksiselitteisesti määritellä. Tiedon 'karnevalisoitumisen' ja vapaan levitettävyyden myötä internetin käyttäjältä edellytetään hyvää tiedon suodattamis- ja suhteuttamiskykyä. Toisaalta nk. päämäärätön verkkosurffailukin pitää sisällään jatkuvaa latenttia oppimista erilaisten vaikutteiden kautta.

Muu vaihtoehdossa pankkiasioiden hoito tai laskujen maksu mainittiin 35 kertaa. Pankkipalvelut ovat edelleen internet-palveluiden kulmakivi valtaväestön keskuudessa. Lisäksi mainittiin loma- ja majoitusvaraukset sekä työpaikan ja koulutuksen etsiminen.

Internetin käyttöpaikat

Vastaajien ilmoittamien mainintojen lukumäärät

Kaavio 11. Internetin käyttöpaikat vaihtelevat myös käyttötarpeen mukaan.

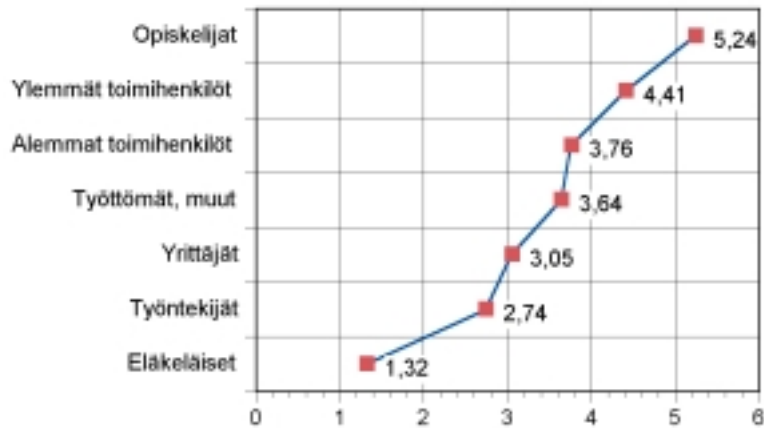
Internetiä käytetään enimmäkseen kotona ja työpaikalla. Kotona käyttö on luonteeltaan yksityisempää kuin julkisissa tiloissa. Koska internet pitää sisällään lähes koko inhimillisen elämän kirjon, niin hyvässä kuin pahassa, sosiaalinen kontrolli määrittelee kuinka internetiä käytetään erilaisissa tiloissa ja tilanteissa. Yhä useammin tietoverkkojen käyttäjät ovat tiedostaneet 'näkyttömän silmän', joka saattaa tarkkailla tietoverkoissa vaikkapa työntekijän sähköpostiliikennettä.

Verrattaessa absoluuttisia mainintojen lukumääriä tietokoneen käyttöpaikkoihin, voidaan havaita, että koti- ja työpaikkakäytössä korostuu nimenomaan yleensä tietokoneen käyttö kun taas kirjastossa, tuttujen luona ja opiskelupaikalla erityisesti internetin käyttö.

Internetin käyttötaito

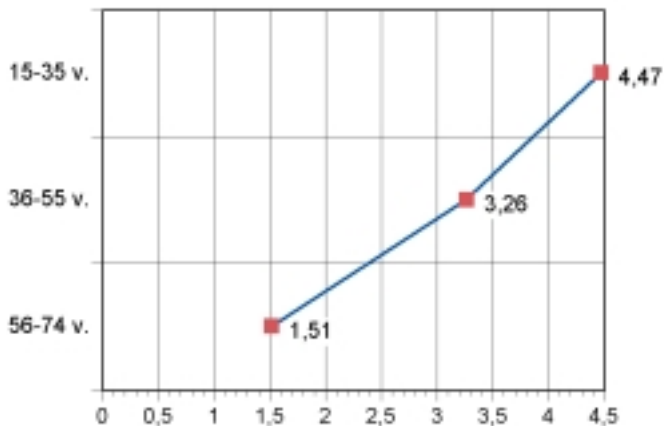
Lomakkeessa internetin käyttötaitoa mitattiin vastaajien omaan arvioon perustuen. Asteikko oli yhdestä seitsemään, jossa 1=olematon, 2=huono, 3=välttävä, 4=keskinkertainen, 5=kohtalainen, 6=hyvä ja 7=erinomainen. Koko aineiston keskiarvo on välttävä (3,1), mikä on myös aavistuksen verran huonompi kuin tietokoneen käyttötaito. Sukupuolten välillä ei havaita minkäänlaista eroa. Kokkolan ja maakunnan välillä käyttötaitoissa ei ole eroja. Sosioekonomisen aseman ja iän mukaisissa ryhmissä erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä.

Internetin käyttötaito sosioekonomisen aseman mukaan

Kaavio 12. Työttömät, muu -ryhmä arvioi olevansa yrittäjiä, työntekijöitä ja eläkeläisiä etevämpiä internetin käyttäjinä.

Internetin käyttötaito ikäryhmittäin

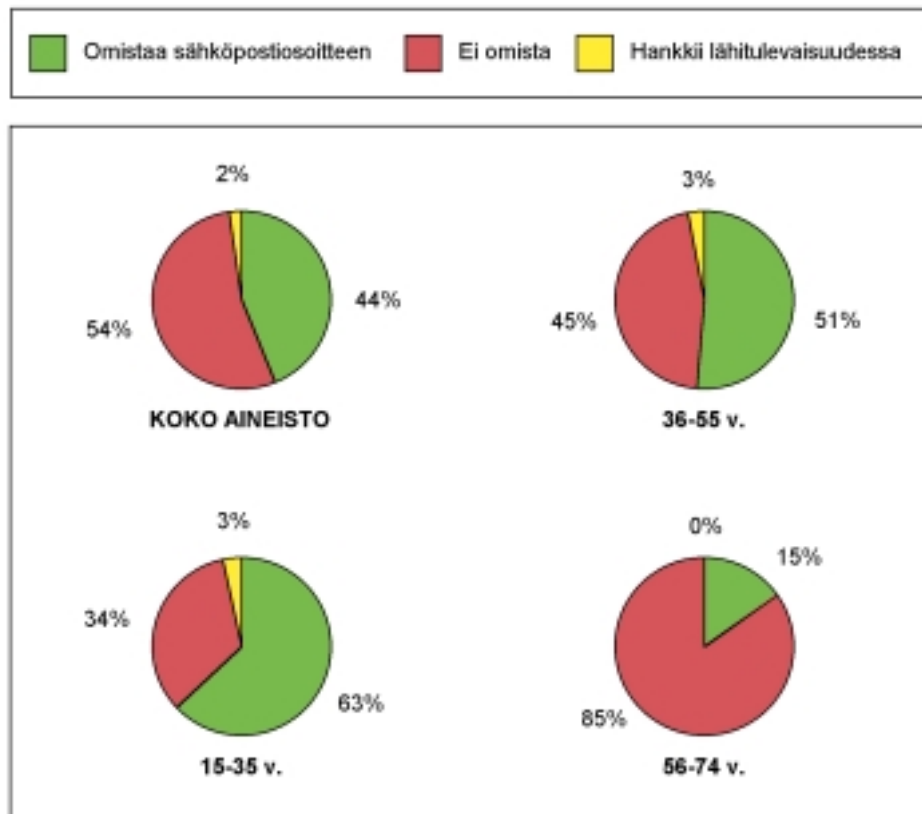
Kaavio 13. Asteikolla 1-7 nuorin ikäryhmä arvioi itsensä keskimääräistä paremmaksi internetin käyttäjäksi.

Sähköposti

Sähköposti on saavuttanut yleisesti tunnetun aseman viestintävälineenä. Sitä käytetään yhtä lailla viihtymiseen kuin työntekoon. Aivan kuten muidenkin viestivälineiden kohdalla, käyttäjän henkilökohtaiset mieltymykset ratkaisevat paljon, kuinka tehokkaasti tai tehottomasti välinettä käytetään.

Kyselyn perusteella 44 % keskipohjalaisista on teoriassa tavoitettavissa sähköpostitse. Ikäryhmässä 15-35-vuotiaat henkilökohtainen sähköpostiosoite on peräti 63 %:lla. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole, sillä usein yksittäisiä sähköpostiosoitteita on mahdoton löytää, elleivät ne ole julkisesti esillä internetissä tai esimerkiksi puhelinluetteloissa, mikä on yksityishenkilöillä harvinaista.

Henkilökohtaisen sähköpostin yleisyys ikäryhmittäin

Kaavio 14. Sähköposti on nuorimmalle väestöryhmälle tuttu väline. Keskimäisessä, 36-55-vuotiaiden ryhmässä puolet omistaa henkilökohtaisen sähköpostiosoitteen, vanhimmassa ryhmässä vain 15 %.

Miesten ja naisten välinen ero on hiuksenhieno, miehillä henkilökohtainen sähköpostiosoite 2 prosenttiyksikköä yleisempi kuin naisilla.

Henkilökohtaisen sähköpostin yleisyys sosioekonomisen aseman mukaan

	Kyllä %	Ei %	Aikoo hankkia %
Yrittäjät	53	46	2
Ylemmät toimihenkilöt	89	9	2
Alemmat toimihenkilöt	57	40	4
Työntekijät	33	65	2
Opiskelijat	84	12	4
Eläkeläiset	9	91	0
Työttömät, muut	31	64	5

Taulukko 2. Eläkeläisistä alle 10 % omistaa henkilökohtaisen sähköpostiosoitteen. Ylemmillä toimihenkilöillä vastaava luku on 89 %.

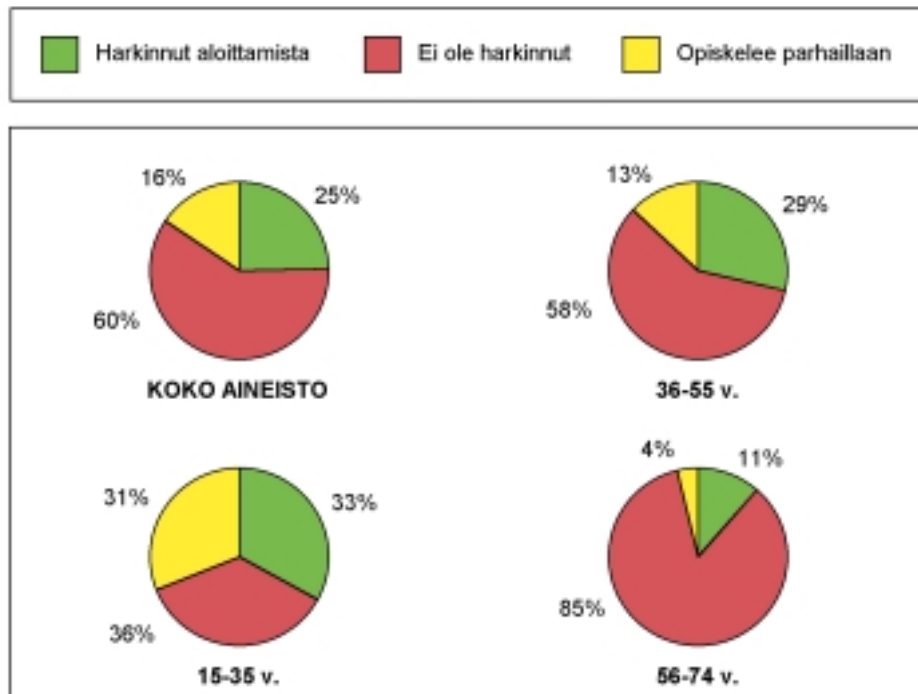
Aikuisopiskelu

Vuoteen 2015 mennessä työvoimasta liki puolet on siirtymässä eläkkeelle tai muuten työvoiman ulkopuolelle. Tätä taustaa vasten elinikäisellä oppimiselle, koulutustason nostolla sekä uusien tehtävien oppimisella tulee olemaan ratkaiseva vaikutus kansalaisten elämän laatuun ja elintasoon.

Opetusministeriön selvityksen mukaan neljännes väestöstä on viimeisen vuoden aikana harkinnut opiskelun aloittamista. Eniten kiinnostusta on 15-35-vuotiaiden ryhmässä ja vähiten 56-74-vuotiaiden ryhmässä. Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset pärjäävät hyvin, sillä 57 % väestöryhmässä 25-64-vuotiaat on osallistunut organisoituun koulutukseen edeltäneen vuoden aikana (Heinonen 2002, 7).

Kuvattua taustaa vasten aikuiskoulutuksella on siis yhä kasvava kysyntä. Laatu ja räätälöitävyys ovat niitä erottavia tekijöitä, joilla koulutukseen hakeutuminen ratkaistaan.

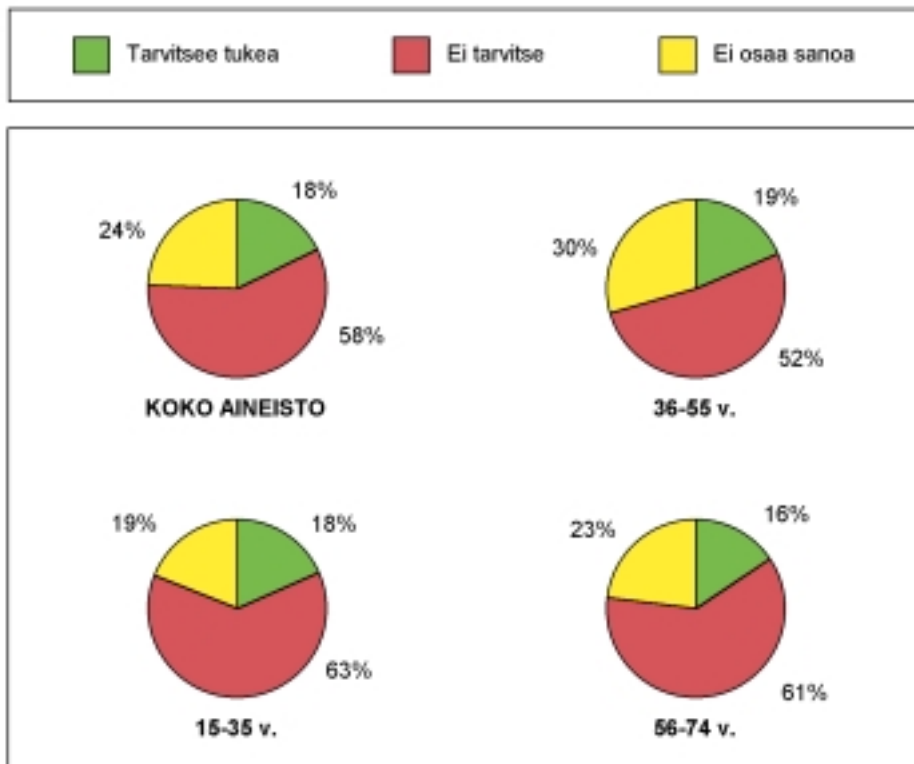
**Viimeisen vuoden aikana opiskelun aloittamista
harkinneet ikäryhmittäin**

Kaavio 15. Keski-Pohjanmaan väestöstä 16 % opiskelee parhaillaan ja 25 % on harkinnut opiskelun aloittamista viimeisen vuoden aikana.

Naiset ovat jonkin verran miehiä innokkaammin harkinneet opintojen aloittamista, sillä heistä 28 % on harkinnut kun vastaava luku on miehillä 22 %.

Tuen tarve opintojen suunnittelussa ikäryhmittäin

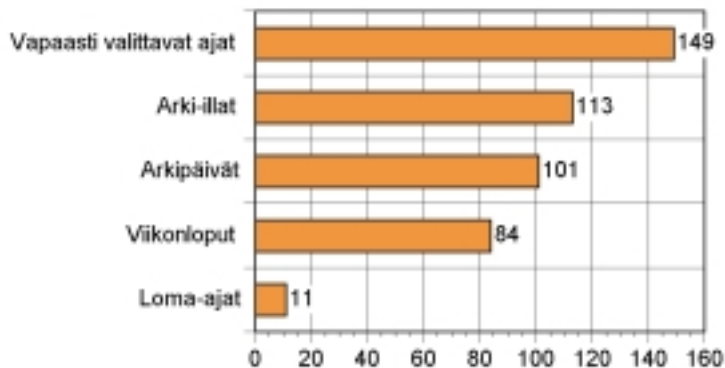

Kaavio 16. Tuen tarve opintojen suunnittelussa on yksilöllistä. Hyvä koulutusjärjestelmä sekä itsenäisen puurtamisen kulttuurinen tausta ovat hyviä lähtökohтия itseohjautuvaan opiskeluun.

Tuen tarve opintojen suunnittelussa ei ole suuri. Hieman enemmän epävarmuutta (ks. "ei osaa sanoa" -vastauksien osuus) esiintyy vanhemmissa ikäryhmissä. Toisaalta suhteellisen suuri eos-vastauksien osuus viestittää, että asiaa ei ole osattu liioin pohtia. Kokonaisuutena kysely osoittaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa kansalaisilla on hyvät eväät itseohjautuvaan opintojen suunnitteluun ja sitä kautta itsenäiseen opiskeluun. Koulutustaso on korkea.

Vaikka lähtökohdat ovat hyviä, itseohjautuvuus ei kuitenkaan ole helppo tapa opinto-onneen. Mikäli oppimistarpeet, päämäärät, sopivat kontaktit, materiaalin etsintä sekä oman oppimisen arvioiminen jää oppilaan harteille, tarvitaan melko hyviä opiskelutaitoja, joihin tulee erikseen harjaantua. Tämä on selkeästi valikoitumista ja sitä kautta eriarvoistumista aiheuttava tekijä.

Suosituimmat opiskeluajankohdat Vastaajien ilmoittamien mainintojen lukumäärät

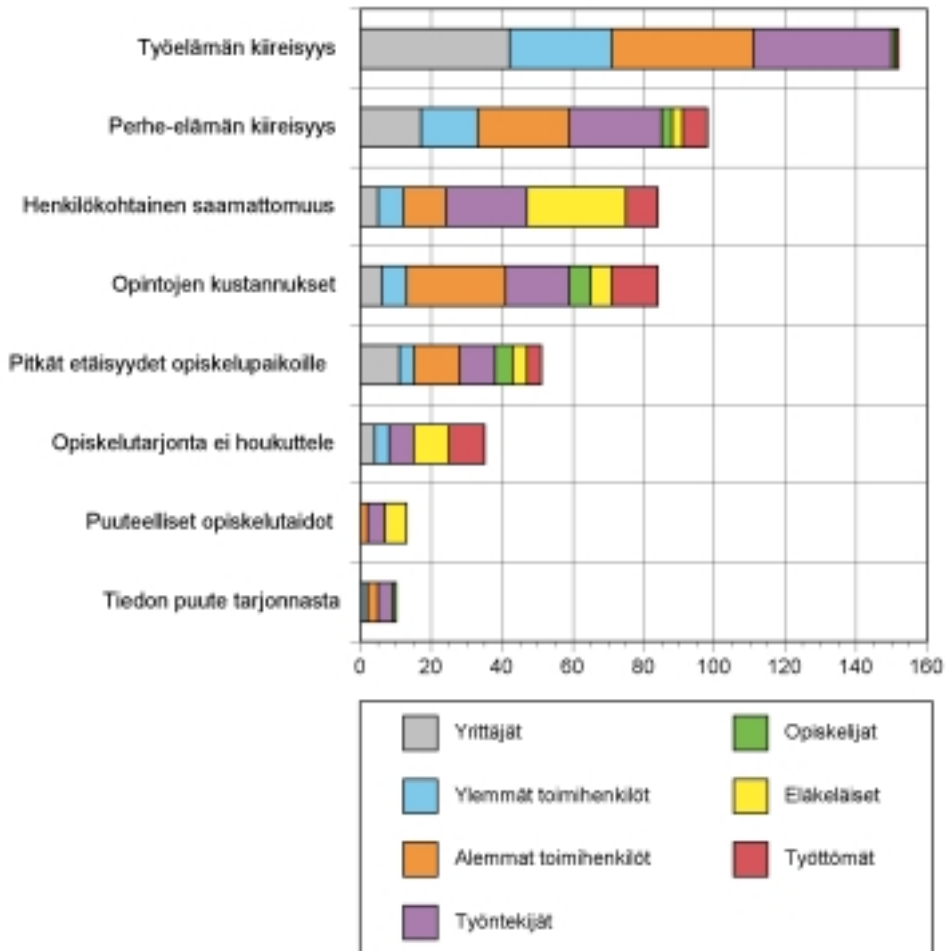

Kaavio 17. Arki-illat sovelutuvat hyvin aikuisopiskeluun.

Koulutuksen toivotaan olevan nykyisin mahdollisimman joustavaa ajan ja paikan suhteen. Toinen tekijä on räätälöitävyys, mikä on juuri yrityksille ollut tärkein tekijä jo vuosia (ks. Luoto 1999, 45). Nyt sama suuntaus näyttäisi tulevan myös henkilökohtaisiin opintoihin. Koulutukseen osallistuvat asiakkaat arvostavat joustavuutta ja henkilökohtaisesti räätälöityjä kursseja sekä opintokokonaisuuksia.

Kyselyn perusteella suosituimmat ajankohdat ovat ”vapaasti valittavat ajat” sekä ”arki-illat”. Vapaavalintaiset ajat ovat käytännössä mahdollisia sellaisessa verkko-opetuksessa, jossa opiskelija voi itsenäisesti suorittaa opintoja esimerkiksi verkko-oppimisympäristössä. Opiskelu halutaan usein liittää nimenomaan ammatilliseen kehittymiseen tai pätevoitymiseen, jolloin on luonnollista, että opiskelu tapahtuu arkisin.

Keskeiset opiskelun esteet sosioekonomisen aseman mukaan

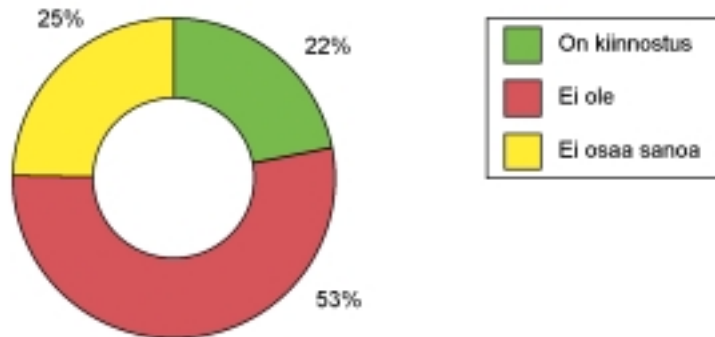

Kaavio 18. Työttömien ohella myös alemmat toimihenkilöt kokevat opintojen kustannukset ongelmaksi.

Työ- ja perhe-elämän kiireisyys koettiin henkilökohtaisen saamattomuuden ohella suurimmiksi esteiksi opiskelulle koko aineistossa. Eläkeläisillä korostui henkilökohtainen saamattomuus, työttömällä ja alemmilla toimihenkilöillä opintojen kustannukset ja yrittäjillä työelämän kiireisyys.

Muu-vaihtoehdossa yleisimmäksi syyksi ilmoitettiin vastaajan ikä, mainintoja peräti 26. Seuraavaksi yleisin opiskelun este oli vastaajan terveys. Muita syitä olivat mm. yleinen kiinnostuksen puute, vuorotyö ja huono taloudellinen tilanne.

Kiinnostus verkko-opetukseen

Kaavio 19. Yli puolet vastaajista ei näe verkko-opiskelua vaihtoehtona ja neljännes ei osaa sanoa.

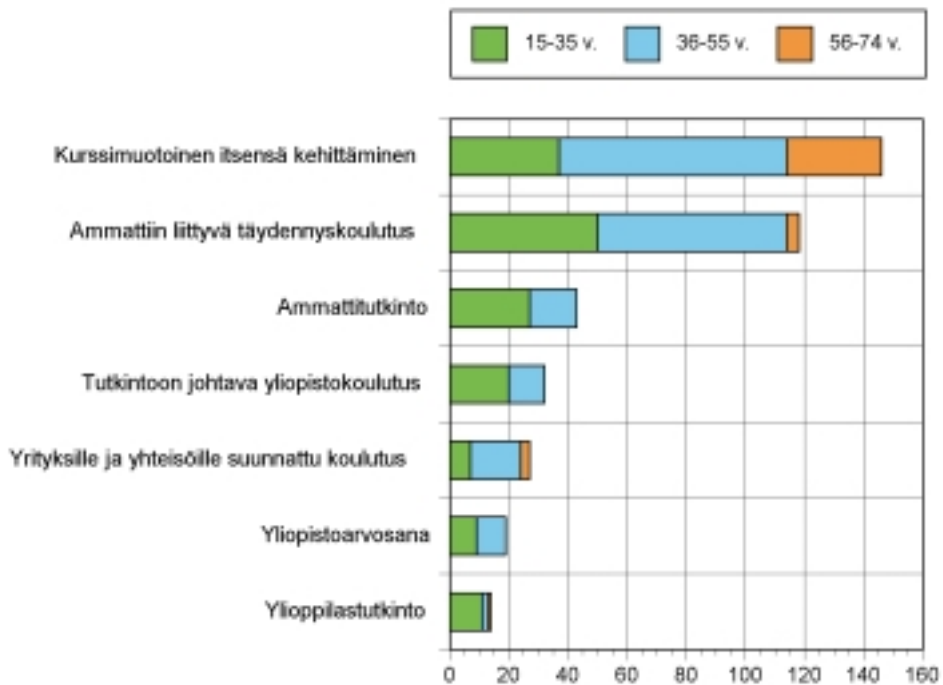
Vastauslomakkeessa kysymys muotoiltiin avoimeksi yleiseksi kiinnostukseksi verkko-opetukseen: "Onko teillä kiinnostusta osallistua internetin avulla tapahtuvaan etäopiskeluun eli nk. verkko-opiskeluun?" Kiinnostuneita oli vähemmän kuin neljännes kaikista vastaajista. Yksi selittävä tekijä on, että aihetta ei yleisesti tunneta, mikä näkyikin eos-vastausten suurena määränä (25 %). Yli puolet vastaajista kuitenkin ilmoittaa yksiselitteisesti, että kiinnostusta ei ole. Tämän perusteella verkko-opetusta ei ole syytä mieltää tasapuolisesti koko kansan oppimismahdollisuudeksi.

Sukupuolien välillä on selvä ero: miehistä 19 % voisi osallistua verkko-opetukseen, naisista 26 %.

Ylemmistä toimihenkilöistä melkein puolet (48 %) osoittaa kiinnostusta, alemmista toimihenkilöistä kolmannes (33 %), yrittäjistä neljännes (25 %), opiskelijoista 24 %, työttömät ja muut ryhmästä 23 %, työntekijöistä 20 % ja eläkeläisistä ainoastaan 3 %. Näin ollen potentiaalisen verkko-opiskelijan todennäköinen profiili on korkeasti koulutettu nainen, luultavasti opetustehtävissä tai opetukseen liittyvissä tehtävissä toimiva henkilö.

Opintomuodot

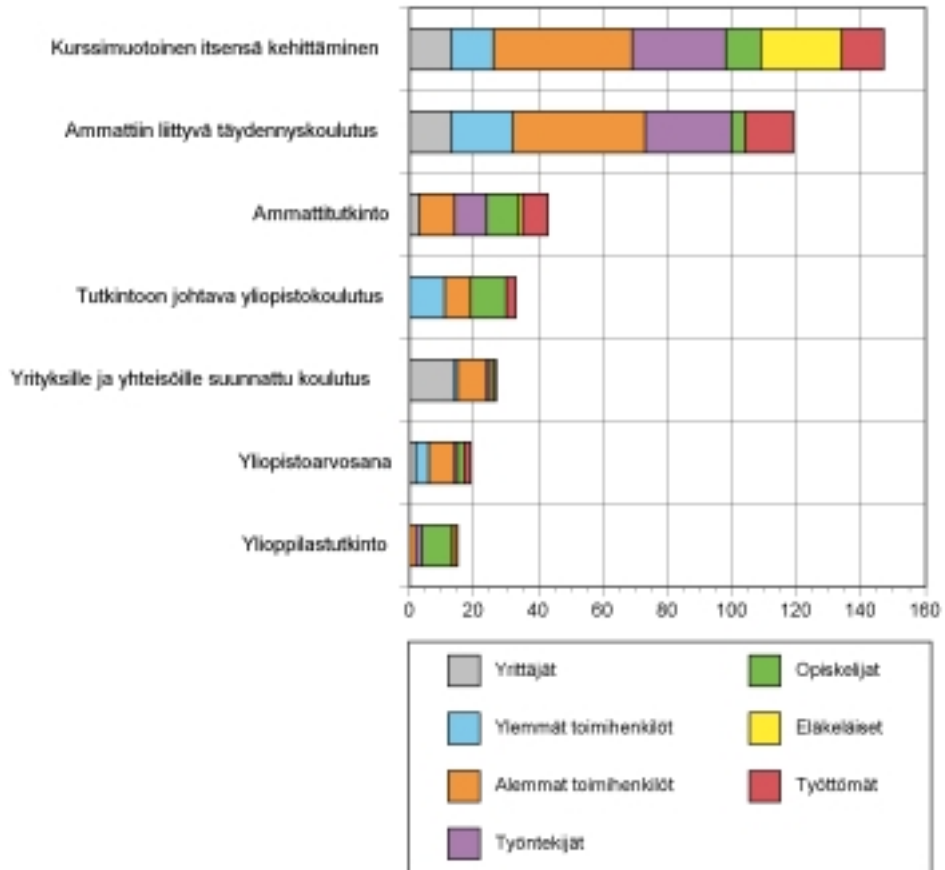
Kiinnostus opintomuotoihin ikäryhmittäin

Kaavio 20. Ammattiin liittyvä täydennyskoulutus kiinnostaa kansalaisia itsensä kehittämisen lisäksi.

Eniten kansalaisia kiinnostaa kurssimuotoinen itsensä kehittäminen, etenkin vanhimmassa ikäryhmässä. Ammattiin liittyvällä täydennyskoulutuksella näyttää olevan vankka kysyntä nuoremmissa ikäryhmissä. Nuorin ikäryhmä on kiinnostunut ammattitutkinnosta sekä tutkintoon johtavasta yliopistokoulutuksesta.

Kiinnostus opintomuotoihin sosioekonomisen aseman mukaan

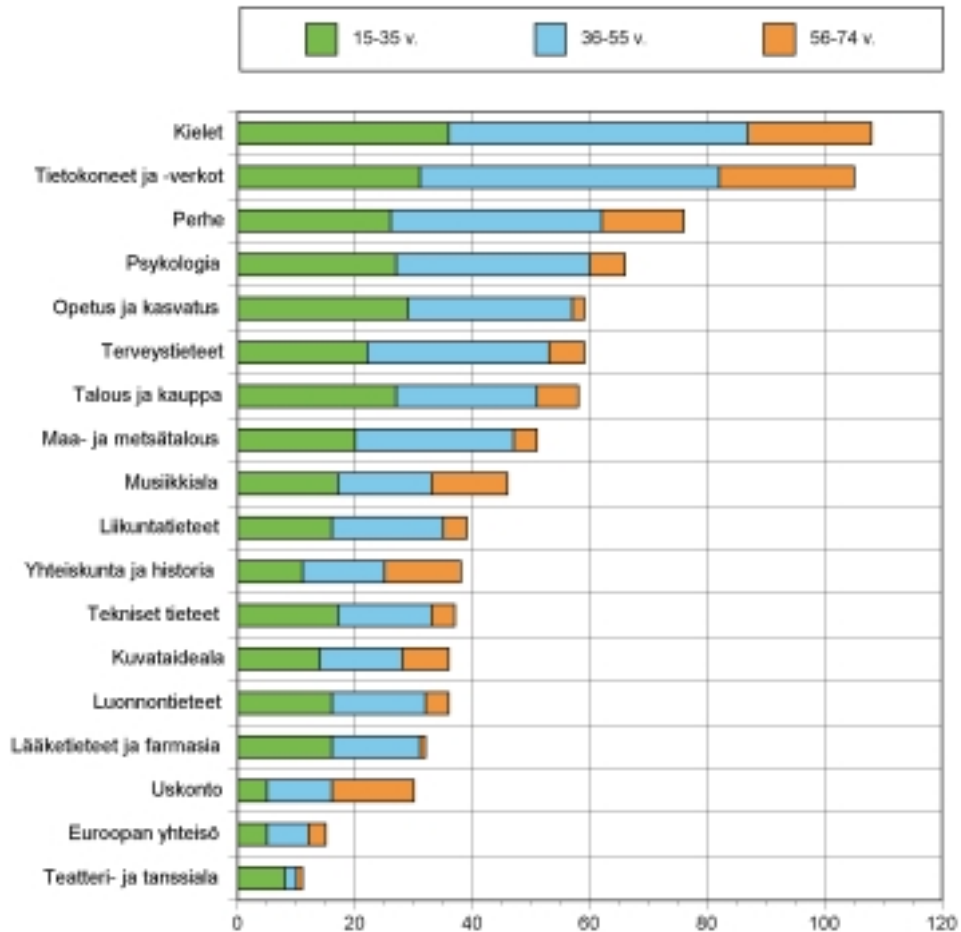

Kaavio 21. Alemmat toimihenkilöt ovat suhteellisesti innokkain ryhmä suorittamaan yliopistoarvosanan.

Suuntautuneisuus eri opintomuotoihin sosioekonomisen luokan mukaan jakautuu siten, että yritykset ovat eniten kiinnostuneita erityisesti heille suunnatusta koulutuksesta (yrityksille ja yhteisöille suunnattu koulutus), ylemmät toimihenkilöt ammattiin liittyvästä täydennyskoulutuksesta, alemmat toimihenkilöt tasapuolisesti kurssimuotoisesta itsensä kehittämisestä sekä ammattiin liittyvästä täydennyskoulutuksesta, samoin työntekijät. Eläkeläiset ovat lähes ainoastaan kiinnostuneita kurssimuotoisesta itsensä kehittämisestä, siinä missä työttömät kaipaavat ammatillista täydennyskoulutusta.

Opintoaiheet

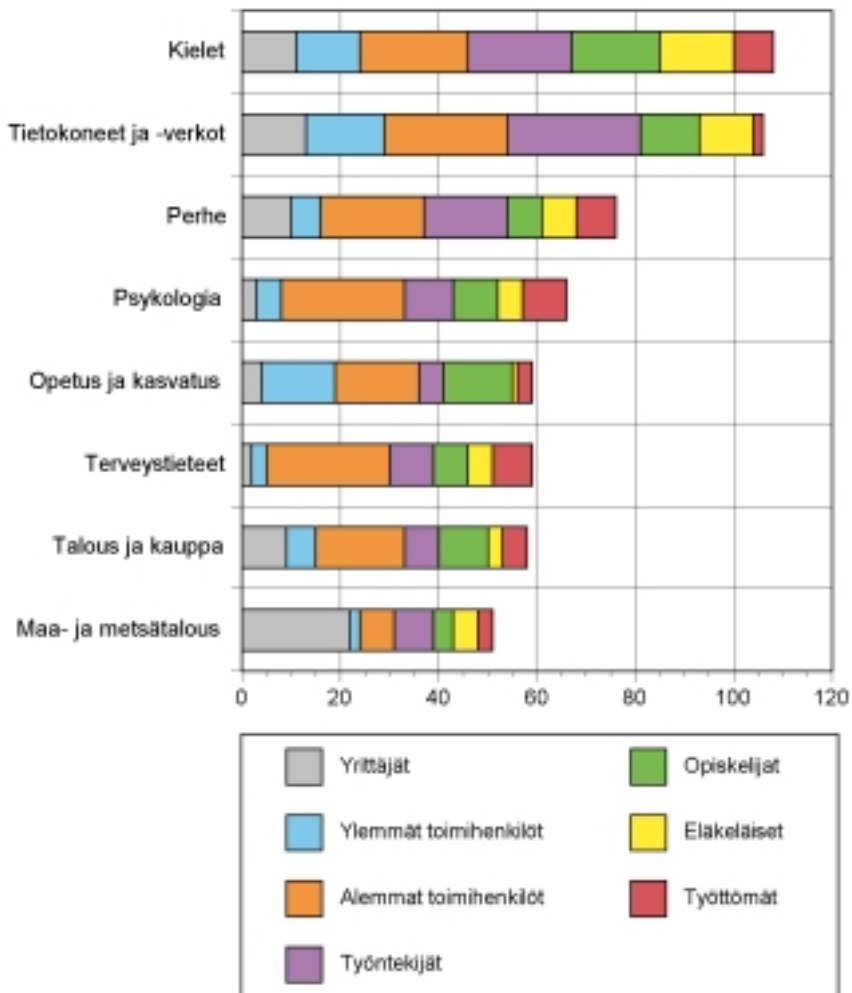
Kiinnostus opintoaiheisiin ikäryhmittäin

Kaavio 22. Kielet, tietokoneet ja -verkot sekä perheopinnot ovat kolmen kärki. Opetus ja kasvatus on jaetulla sijalla viisi yhdessä terveystieteiden kanssa. Maa- ja metsätalous (sijalla 8) pitää myös hyvin pintansa Keski-Pohjanmaalla.

Kyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus valita 18 eri oppiainetta sekä "ei mikään" tai "muu" vaihtoehto. Kolmen kärki mainintojen lukumäärässä on kielet, tietokoneet ja -verkot sekä perhe. Tietokonealan suosio on jatkuu kansalaisten keskuudessa, samoin kansainvälistyvä ilmapiiri pitää kielten opiskelun suosion korkealla. Perheeseen liittyvät opinnot ovat nousseet yllättävänkin korkealle. Vanhimmassa ikäryhmässä on suhteellisen suuri kiinnostus musiikkiin, yhteiskuntaan ja historiaan sekä uskontoon.

Kiinnostus opintoaiheisiin sosioekonomisen aseman mukaan

Kaavio 23. Työntekijät ovat suhteellisesti eniten tietokoneista ja -verkoista innostunut ryhmä.

Aineiston sisäänsyöttövaiheessa maanviljelijät jaettiin kahteen ryhmään: niihin, jotka ilmoittivat olevansa yrittäjiä ja ei-yrittäjiin, joista yrittäjiksi ilmoittautuvat koodattiin sosioekonomisessa luokittelussa yrittäjiksi ja loput työntekijöiksi. Tämä näkyy kaaviossa maa- ja metsätalouden melko suurena osuutena yrittäjien kiinnostuksen kohteena. Toki muutenkin alueella on suhteellisesti enemmän kiinnostusta nk. luontoammatteja kohtaan kuin esimerkiksi Etelä-Suomessa.

Opetus ja kasvatus sekä tietokoneet ja -verkot kiinnostavat ylempiä toimihenkilöitä, kielet tasapuolisesti kaikkia. Huomion arvoista on, että työttömät eivät vaikuta yhtä kiinnostuneilta tietokoneista ja -verkoista kuin muut ryhmät. Työllistymisen kannalta tietoyhteiskunnan perustaidot ovat

olennaisia. Toisaalta työttömät arvioivat oman tietokoneen ja internetin käyttötaitonsa paremmiksi kuin yrittäjät ja työntekijät. Kysymys lienee sellaisten alojen rakenteellisesta työttömyydestä, joissa tietokoneet eivät näyttele keskeistä roolia. Ehkä koneet ovat tulleet muuten tutuiksi työlli-
syyskursseilla, kirjastoissa ja työnhakuprosesseissa.

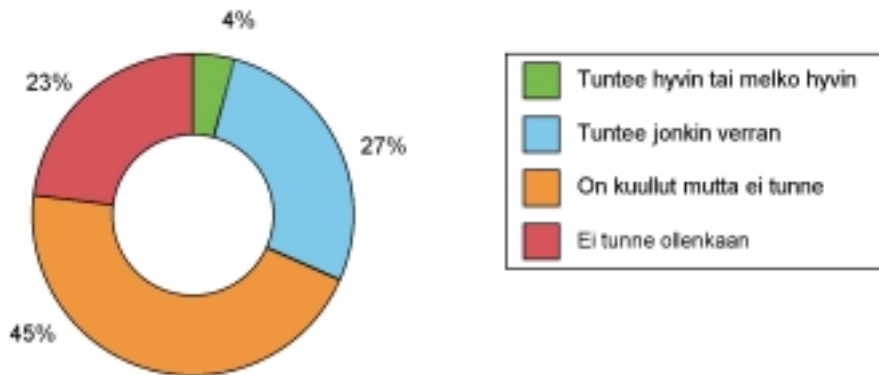
Chydenius-Instituutin tunnettuus

Vastaajista 16 % oli osallistunut Chydenius-Instituutissa järjestettyyn ope-
tukseen.

Satunnaisesti Chydenius-Instituutin verkkopalvelussa oli vastaajista vie-
raillut 8 %, kerran kuussa tai useammin 1 %. Serveriltä saatavista web-
tilastoista nähdään, että Chydenius-Instituutin verkkopalvelussa vierail-
tiin huhtikuussa 2002 yhteensä 9998 kertaa, joista yksittäisiä koneita 5125.

Toiminnasta kaivataan selvästi lisää tietoa, koska 12 % vastaajista antoi
sähköpostiosoitteensa ja suostumuksen tiedottamiseen sekä peräti 40 %
vastaajista antoi luvan tiedottamiseen tavallisella postilla. Ts. yli puolet
keskipohjalaisista haluaa lisätietoa Chydenius-Instituutin toiminnasta.
Lukua voi tulkita positiivisena viestinä – kiinnostusta on – mutta myös
signaalina siitä, että toiminnasta ei ole tiedotettu riittävän tehokkaasti.

Chydenius-Instituutin tunnettuus

Kaavio 24. Keskipohjalaisista 76 % on kuullut tai tuntee Chydenius-Instituutin
toimintaa, 23 % ei tunne ollenkaan.

Vaikka 16 % vastaajista on jossakin vaiheessa osallistunut Chydenius-Ins-
tituutissa annettavaan opetukseen, vain 4 % ilmoitti tuntevansa toiminnan
hyvin tai melko hyvin. Lieneekö kysymys keskipohjalaisesta vaatimatto-
muudesta tai sitten Instituutin monikasvoisesta imagosta. Kuitenkin 27

% ilmoitti tuntevansa toimintaa jonkin verran, 45 % oli kuullut, mutta ei tunne toimintaa ja 23 % ei tunne ollenkaan.

Tutkimusaineisto tiivistäen

Matkapuhelin on 86 %:lla keskipohjalaisista ja sitä käytetään puhumiseen sekä tekstiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen. WAP- ja sähköpostiominaisuuksien käyttö on vähäistä.

Tietokone ja internet-yhteys on yleisempi ympäröivässä maakunnassa kuin Kokkolan kaupungissa. 52 %:lla Kokkolassa ja 62 %:lla muualla maakunnassa on tietokone. Koko tutkimusalueen väestöstä 78 % käyttää enemmän tai vähemmän säännöllisesti tietokonetta, 22 % ei ollenkaan. Vastaajan sosioekonomisen aseman mukaan tarkasteltuna tietokone on yleisin ylempien toimihenkilöiden talouksissa (89 %). Tietokoneen käyttötaidossa on selviä eroja riippuen vastaajan sosioekonomisesta asemasta.

Keski-Pohjanmaalla verkkoyhteys on 38 %:ssa kotitalouksista. Kokkolassa 37 %:ssa ja muussa maakunnassa 44 %:ssa kotitalouksista. Koko maan tasolla verkkoyhteys on 36 %:ssa ja pääkaupunkiseudulla verkkoyhteys on 45 %:ssa kotitalouksista.

Koko tutkimusalueen väestöstä 73 % käyttää enemmän tai vähemmän säännöllisesti internetiä, 27 % ei ollenkaan. Nurmelan ja Parjon (2002, 6) loppuvuodesta 2001 toteutetussa tutkimuksessa 59 % kansalaisista on käyttänyt internetiä viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Vaikka kysymyksen muotoilu poikkeaa nyt Keski-Pohjanmaalla tehdyssä kyselyssä, näyttää internetin käyttö olevan hyvällä mallilla verrattuna koko maan tilanteeseen.

Tutkimusalueen väestöstä 44 %:lla on oma sähköpostiosoite. Marraskuussa 2001 tehdyn haastattelututkimuksen perusteella joka toisella 15-74 vuotiaalla suomalaisella on oma sähköpostiosoite (Nurmela & Parjo 2002, 6). Tässä Keski-Pohjanmaalla ollaan hivenen koko maan keskiarvoa jäljessä.

Opiskeluvalmiuksia ja haluja mittaavien kysymysten valossa 16 % väestöstä Keski-Pohjanmaalla opiskelee parhaillaan ja 25 % on harkinnut opiskelun aloittamista viimeisen vuoden aikana. Tukea mahdollisiin opintoihin kokee tarvitsevansa 18 % väestöstä. Suosituimmat opiskeluaikakohdat ovat vapaasti valittavat ajat ja arki-illat. Suurimmat opiskelun esteet ovat työelämän kiireisyys, perhe-elämän kiireisyys ja opintojen kustannukset.

Ylemmistä toimihenkilöistä noin puolet (48 %) osoittaa kiinnostusta, alemmista toimihenkilöistä kolmannes (33 %), yrittäjistä neljännes (25 %), opiskelijoista 24 %, työttömät ja muut ryhmästä 23 %, työntekijöistä 20 % ja

eläkeläisistä ainoastaan 3 %. Miehistä 19 % voisi osallistua verkko-opetukseen, naisista 26 %.

Opintomuodoista suosituimmat ovat kurssimuotoinen itsensä kehittäminen, ammattiin liittyvä täydennyskoulutus ja ammattitutkinto. Suosituimmat opintoaiheet ovat kielet, tietokoneet ja -verkot sekä perheopinnot.

Lopuksi

Verkostoyliopistotoiminnan kehittämisen kannalta alueen kansalaisia koskevan ajankohtaisen tiedon merkitys korostuu. Viestintäteknologiaan liittyvät arvostukset, valmiudet ja käyttötavat muuttuvat nopeasti. Myös aikuisväestön koulutustarpeet muuttuvat entistä nopeammin. Luultavasti tämä raportti saakin seuraajansa piakkoin. Verkostoyliopistohankkeessa onkin alustavasti ideoitu alueellisen teknologia- ja koulutusbarometrin perustamista, jonka puitteissa tilastoitaisiin keskeisiä tunnuslukuja vuosittain.

Tutkimustulokset vahvistavat käsitystä, että kansalaiset ovat tällä hetkellä eriarvoisia tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitojen sekä laitteiden saatavuuden suhteen. Yhteiskunta on muuttunut nopeatempoisemmaksi ja työtehtävät liittyvät yhä useammin informaation tuottamiseen, jakeluun tai muokkaamiseen. Muutos on ajan kuva. Tätä kautta koulutusorganisaatioiden tulee kehittää koulutustarjontaansa jatkuvasti. Haasteena on, että alueen voimavarat voidaan valjastaa mukaan kehitykseen jakamatta väestöä kahteen kerrokseen.

Edelleen nyt saatujen tulosten valossa tulevaisuus näyttää hyvältä. Maakunta on pysynyt muun maan kehityksen tahdissa – ellei aavistuksen edellä – jos tasoituksena otetaan huomioon teollisuus- ja maataloustyöpaikkojen suhteellisen suuri osuus työllisestä väestöstä.

Lähteet

- Heinonen, V. (toim. 2002). Katsaus suomalaiseen aikuiskoulutukseen. Opetusministeriö, Julkaisuja 92, Helsinki.
- Huuhka, A. (1996). Tietotekniikan käyttö pk-yrityksissä. Vaasan yliopisto, Länsi-Suomen taloudellinen tutkimuslaitos, Julkaisuja 68, Vaasa.
- Huuhka, A. (1999). Tietotekniikan käyttö pk-yrityksissä. Vaasan yliopiston tutkimuslaitos, Julkaisuja 82, Vaasa.
- Ilmonen, K. (2002). Keskipohjalainen kulttuuri tietoverkkoihin. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti, Selosteita ja katsauksia 39, Kokkola.
- Kangassalo, P. (2002). Matkapuhelin lähes kaikilla talouksilla. Uusin elektroniikka kuitenkin vielä harvinaista. Tieto aika 4, s. 7-9.
- Kortteinen, M., Lehto, A. & P. Ylöstalo (1986). Tietotekniikka ja suomalainen työ. Tilastokeskus, Tutkimuksia 125, Helsinki.
- Luoto, I. (1999). Tietoverkkojen 'pauloissa' – Katsaus yritysten tietoverkkovalmiuksiin Keski-Pohjanmaalla ja Pietarsaaren seutukunnassa. Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti, Selosteita ja katsauksia 33, Kokkola.
- Luoto, I. (2001). Alueen organisaatiot verkostoyliopiston palveluiden käyttäjinä ja tuottajina – Ensimmäisen vaiheen tuloksia. (Moniste).
- Nurmela, J., Heinonen, R., Ollila, P. & V. Virtanen (2000). Matkapuhelin ja tietokone suomalaisen arjessa. Tilastokeskus, Katsauksia 2. Helsinki.
- Nurmela, J. & L. Parjo (2002). Verkkokaupan käyttäjien määrä lisääntyi vuodessa lähes puolella. Tieto aika 2, s. 6-9.
- Taloustutkimus Oy (7.5.2002). Tuloksia internetin käytön kehityksestä Suomessa. <<http://www.toy.fi/>>
- Taloustutkimus Oy (8.5.2002). Keskustelu Kari Roosen kanssa.
- Verkostoyliopisto (2001). Chydenius-Instituutti, aikuisten verkostoyliopisto, strategiapaperi. (Moniste).

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

CHYDENIUS-INSTITUUTTI

Kokkolassa 15.2. 2002

ARVOISA KESKIPOHJALAINEN

Kokkolan Chydenius-Instituutissa on käynnistynyt tutkimus, jossa selvitetään keskipohjalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia sekä valmiuksia elinikäiseen oppimiseen.

Te olette valikoituneet tähän väestörekisterikeskuksen suorittamaan satunnaisotokseen 800 muun Keski-Pohjanmaalla asuvan joukossa.

Tutkimuksesta saatavien tietojen avulla Chydenius-Instituutissa kehitetään opetusmuotoja ja tuotetaan tilastoja alueen asukkaista. Näitä tietoja voidaan hyödyntää koko alueen kilpailukyyn parantamiseen. Vastaamalla oheiseen lomakkeeseen voitte omalta osaltanne olla mukana tutkimuksen teossa.

NÄKEMYKSENNE ON MEILLE ARVOKAS, VASTAAMALLA VOITTE VAIKUTTAA!

Vastatkaa huolellisesti lomakkeen kysymyksiin ja postittakaa täytetty lomake oheisessa palautuskuoressa **6.3. 2002** mennessä. Kyselyssä kerättävät tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisina eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Lomakkeen palauttaneiden kesken arvotaan matkalahjakortti, joka sisältää Viking-Linen miniristeilyn Turusta Tukholmaan aterioineen A-luokan hytissä 2-4 henkilölle (*Kokkolan Matka Team Oy*) sekä 5 kpl pienempiä yllätyspalkintoja.

Etukäteen vastauksistanne kiittäen

Jukka Mäki
projektipäällikkö

Verkostoyliopisto, Chydenius-Instituutti
P. (06) 829 4263
jukka.maki@chydenius.fi

Ilkka Luoto
tutkija

Verkostoyliopisto, Chydenius-Instituutti
P. (06) 829 4266
ilkka.luoto@chydenius.fi

Postiosoite:
PL 567
67701 Kokkola
Käyntiosoite:
Pilkansillankatu 1-3
67100 Kokkola

Puhelin:
(06) 8294 111
Telefax:
(06) 8294 202

Internet:
www.chydenius.fi
E-mail:
info@chydenius.fi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

KYSELYLOMAKE

hiro	<input type="text"/>	pvm	<input type="text"/>
		kuu	<input type="text"/>

A. TAUSTATIEDOT

A1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Sukupuoli? 1. nainen 2. mies

A2 [Kirjoittakaa vastaus tekstaamalla]

Syntymävuosi? -----

A3 [Kirjoittakaa vastaus tekstaamalla]

Montako henkilöä asuu kotitaloudessanne teidät mukaan lukien? -----

A4 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Vallitseva elämäntilanne?

1. palkkatyö	4. kotityö / kodinhoito
2. yrittäjä	5. opiskelija
3. työtön	6. eläkeläinen
	7. muu, mikä -----

A5 [Kirjoittakaa vastaus tekstaamalla]

Ammatti? -----

A6 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Koulutus?

1. kansakoulu, peruskoulu tai vastaava	4. opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto
2. ylioppilastutkinto tai lukio	5. ammattikorkeakoulututkinto
3. ammatillinen tutkinto	6. korkeakoulututkinto

B. MATKAPUHELIN

B1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Omistatteko tai onko henkilökohtaisessa käytössännne matkapuhelin?

1. kyllä 2. ei ole 3. hankin lähitulevaisuudessa

B2 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]

Mitä matkapuhelimen ominaisuuksia hyödynnätte säännöllisesti?

1. en mitään	5. käytän matkapuhelinta puhelinmuistiona, muistuttajana ja viestikeskuksena
2. käytän puhelinta puhumiseen	6. käytän puhelinta sähköpostin lukemiseen ja lähettämiseen
3. käytän puhelinta tekstiviestien lukemiseen ja lähettämiseen	7. muu, mikä -----
4. käytän puhelimen wap-ominaisuuksia	

C. TIETOKONE

C1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Onko kotonanne tietokone tai tietokoneita?

1. kyllä 2. ei ole 3. hankin lähitulevaisuudessa

C2 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]**Missä käytätte tietokonetta?**

1. en käytä ollenkaan 4. tuttujen luona
2. kotona 5. opiskelupaikalla
3. työpaikalla 6. kirjastossa
7. muu, mikä _____

C3 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

**Miten kuvalette osaamistasoanne tietokoneen käyttäjänä?
(Asteikolla 1 – 7, jossa 1=olematon ja 7=erinomainen)**

1	2	3	4	5	6	7
olematon	huono	välttävä	keskinkertainen	kohtalainen	hyvä	erinomainen

D. TIETOVERKOT

D1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Onko kotoanne pääsy internetiin?

1. ei ole 4. (A)DSL-yhteys
2. modeemiyhteys 5. kiinteä yhteys
3. ISDN-yhteys 6. tarkoitus hankkia lähitulevaisuudessa

D2 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]**Missä käytätte internetiä?**

1. en käytä ollenkaan 4. tuttujen luona
2. kotona 5. opiskelupaikalla
3. työpaikalla 6. kirjastossa
7. muu, mikä _____

D3 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]**Miten hyödynnätte internetiä tällä hetkellä?**

1. en mitenkään 5. käytän internetiä opiskeluun
2. käytän sähköpostia 6. käytän internetiä työntekoon
3. käytän internetiä viihtymiseen
ja vapaa-ajan viettoon 7. tilaan tuotteita ja palveluita internetin välityksellä
4. etsin tietoa ja luen uutisia internetistä 8. muu, mikä _____

D4 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Onko teillä henkilökohtainen sähköpostiosoite?

1. kyllä 2. ei ole 3. hankin lähitulevaisuudessa

D5 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

**Miten kuvalette osaamistasoanne internetin käyttäjänä?
(Asteikolla 1 – 7, jossa 1=olematon ja 7=erinomainen)**

1	2	3	4	5	6	7
olematon	huono	välttävä	keskinkertainen	kohtalainen	hyvä	erinomainen

E. OPISKELU

E1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Oletteko viimeisen vuoden aikana harkinnut opiskelun aloittamista?

1. kyllä	3. opiskelen parhaillaan
2. en ole	

E2 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]

Onko mahdolliselle opiskelullenne olemassa esteitä tällä hetkellä?

1. ei ole esteitä	6. opintoihin liittyvät kustannukset
2. tiedon puute opiskelutarjonnasta	7. pitkät etäisyydet opiskelupaikoille
3. opiskelutaidot puutteelliset	8. henkilökohtainen saamattomuus
4. työelämän kiireisyys	9. opiskelutarjonta ei houkuttele
5. perhe-elämän kiireisyys	10. muu, mikä _____

E3 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Tarvitsetteko tukea tai opastusta mahdollisten opintojenne suunnittelussa?

1. kyllä	2. en tarvitse	3. en osaa sanoa

E4 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]

Minkälaisiin opintoihin haluaisitte osallistua?

1. en mihinkään	5. yliopistoarvosanojen suorittaminen, missä aineessa? _____
2. ylioppilastutkinto	6. tutkintoon johtava yliopistokoulutus, minkä alan? _____
3. ammattitutkinto, minkä alan? _____	7. yrityksille tai yhteisöille suunnattu koulutus
4. ammattiin liittyvä täydennyskoulutus, minkä alan? _____	8. kurssimuotoinen itsensä kehittäminen
	9. muu, mikä _____

E5 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]

Mitkä aihealueet kiinnostavat teitä eniten tällä hetkellä?

1. ei mikään	11. musiikkiala
2. uskonto	12. teatteri- ja tanssiala
3. psykologia	13. kuvataideala
4. kielet	14. terveystieteet
5. yhteiskunta ja historia	15. tietokoneet ja -verkot
6. maa- ja metsätalous	16. lääketieteet ja farmasia
7. opetus ja kasvatustieteet	17. tekniset tieteet
8. Euroopan yhteisö	18. luonnontieteet
9. perhe	19. liikuntatieteet
10. talous ja kauppa	20. muu, mikä _____

E6 [Ympyröikää yksi tai useampi vaihtoehto]

Mitkä opiskeluajat sopivat teille parhaiten?

1. en osaa sanoa	4. viikonloput
2. arkipäivät	5. loma-ajat
3. arki-illat	6. vapaasti valittavat ajankohdat
	7. muu, mikä _____

E7 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Onko teillä kiinnostusta osallistua internetin avulla tapahtuvaan etäopiskeluun eli nk. verkko-opiskeluun?

1. kyllä 2. ei ole 3. en osaa sanoa

F. CHYDENIUS-INSTITUUTTI

F1 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Miten hyvin tunnette Chydenius-Instituutin toimintaa?

1. en tunne ollenkaan 3. tunnen jonkin verran
2. olen kuullut, mutta en tunne 4. tunnen hyvin tai melko hyvin

F2 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Oletteko osallistunut Chydenius-Instituutissa järjestettyyn opetukseen?

1. kyllä 2. en ole

F3 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Oletteko vierailut Chydenius-Instituutin verkkopalvelussa osoitteessa www.chydenius.fi?

1. en ole 4. kerran viikossa
2. satunnaisesti 5. lähes päivittäin
3. kerran kuussa 6. päivittäin

F4 [Ympyröikää vain yksi vaihtoehto]

Voiko Chydenius-Instituutti tiedottaa teille toiminnastaan, mm. järjestettävästä koulutuksesta?

1. kyllä, sähköpostilla 2. kyllä, tavallisella postilla 3. ei kiitos

sähköpostiosoitteenne _____

Lämmin kiitos vaivannäöstänne!

Palauttakaa lomake oheisessa palautuskuoressa.
Postimaksu on valmiiksi maksettu.

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

Karleby 15.2. 2002

Ärade mottagare

På Chydenius-Institutet i Karleby har man satt i gång en undersökning för att utreda beredskapen och färdigheterna i Mellersta Österbotten för informationssamhället och för livslångt lärande.

Ni har tillsammans med 800 andra personer som bor i Mellersta Österbotten valts ut att delta i undersökningen genom ett slumpmässigt urval av befolkningsregistercentralen.

Med hjälp av uppgifterna från undersökningen kommer Chydenius-Institutet att utveckla undervisningsformerna och göra upp statistik om invånarna i regionen. Dessa uppgifter kan utnyttjas för att förbättra konkurrenskraften i hela regionen. Genom att fylla i det bifogade frågeformuläret kan ni för er del vara med i genomförandet av undersökningen.

ER ÅSIKT ÄR VÄRDEFULL FÖR OSS, GENOM ATT SVARA KAN NI PÅVERKA!

Besvara frågorna omsorgsfullt och skicka in det ifyllda formuläret i bifogade svarskuvert före **6.3. 2002**. De uppgifter som inhämtas i enkäten behandlas strikt konfidentiellt och ges inte ut till utomstående.

Alla som skickat in frågeformuläret deltar i utlottningen av ett resepresentkort som innehåller en minikryssning med Viking Line från Åbo till Stockholm inklusive måltider i A-hytt för 2 - 4 personer (*Kokkolan Matka Team Oy*) samt 5 st mindre överraskningspriser.

Vi tackar er på förhand för era svar.

Jukka Mäki
projektchef

Nätverksuniversitetet, Chydenius-Institutet
Tfn (06) 829 4263
jukka.maki@chydenius.fi

Ilkka Luoto
forskare

Nätverksuniversitetet, Chydenius-Institutet
Tfn (06) 829 4266
ilkka.luoto@chydenius.fi

Postadress:
PB 567
67701 Karleby
Besöksadress:
Långbrogatan 1-3
67100 Karleby

Telefon:
(06) 8294 111
Telefax:
(06) 8294 202

Internet:
www.chydenius.fi
E-mail:
info@chydenius.fi

FRÅGEFORMULÄR

nr	<input type="text"/>	psm	<input type="text"/>
kat			<input type="text"/>

A. BAKGRUNDSUPPGIFTER

A1 [Ringa in bara ett alternativ]

Kön? 1. kvinna 2. man

A2 [Texta svaret]

Födelseår? _____

A3 [Texta svaret]

Hur många personer bor i ert hushåll, med er själv inräknad? _____

A4 [Ringa in bara ett alternativ]

Er rådande livssituation?

1. avlönat arbete	4. hushållsarbete / skötsel av hemmet
2. företagare	5. studerande
3. arbetslös	6. pensionär
	7. annat, vad _____

A5 [Texta svaret]

Yrke? _____

A6 [Ringa in bara ett alternativ]

Utbildning?

1. folkskola, grundskola eller motsvarande	4. examen på institutnivå eller från yrkesutbildning på högre nivå
2. studentexamen eller gymnasium	5. yrkeshögskoleexamen
3. yrkesinriktad examen	6. högskoleexamen

B. MOBILTELEFON

B1 [Ringa in bara ett alternativ]

Äger ni eller har ni en mobiltelefon i personligt bruk?

1. ja 2. nej 3. skall skaffa i nära framtid

B2 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Vilka egenskaper hos mobiltelefonen utnyttjar ni regelbundet?

1. inga	5. jag använder mobiltelefonen som anteckningsbok, för påminnelser och som kommunikationscentral
2. jag använder telefonen för att prata	6. jag använder telefonen för att läsa och skicka e-post
3. jag använder telefonen för att läsa och skicka textmeddelanden	7. annat, vad _____
4. jag använder telefonens wap-egenskaper	

C. DATOR

C1 [Ringa in bara ett alternativ]

Finns det dator eller datorer hemma hos er?

1. ja 2. nej 3. skall skaffa i nära framtid

C2 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Var använder ni dator?

1. jag använder inte alls 4. hos bekanta
 2. hemma 5. på studieplatsen
 3. på arbetsplatsen 6. på biblioteket
 7. annat, vad _____

C3 [Ringa in bara ett alternativ]

Hur beskriver ni er kunskapsnivå som datoranvändare?
(På skalan 1 – 7, där 1=obefintlig och 7=utmärkt)

1	2	3	4	5	6	7
obefintlig	dålig	försvarlig	medelmåttig	hygglig	god	utmärkt

D. DATANÄT

D1 [Ringa in bara ett alternativ]

Har ni tillgång till Internet hemma hos er?

1. nej 4. (A)DSL-förbindelse
 2. modemförbindelse 5. fast uppkoppling
 3. ISDN-förbindelse 6. tänker skaffa i nära framtid

D2 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Var använder ni Internet?

1. jag använder inte alls 4. hos bekanta
 2. hemma 5. på studieplatsen
 3. på arbetsplatsen 6. på biblioteket
 7. annat, vad _____

D3 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Hur utnyttjar ni Internet för närvarande?

1. inte för någonting 5. jag använder Internet för studierna
 2. jag använder e-post 6. jag använder Internet för arbetet
 3. jag använder Internet för nöjes skull 7. jag beställer produkter och tjänster via Internet
 och som fritidssysselsättning 8. annat, vad _____
 4. jag söker information och läser
 nyheter på Internet

D4 [Ringa in bara ett alternativ]

Har ni en personlig e-postadress?

1. ja 2. nej 3. skall skaffa i nära framtid

D5 [Ringa in bara ett alternativ]

Hur beskriver ni er kunskapsnivå som Internetanvändare?
(På skalan 1 – 7, där 1=obefintlig och 7=utmärkt)

1	2	3	4	5	6	7
obefintlig	dålig	försvarlig	medelmåttig	hygglig	god	utmärkt

E. STUDIER

E1 [Ringa in bara ett alternativ]

Har ni under det senaste året funderat på att börja studera?

1. ja	3. jag studerar som bäst
2. nej	

E2 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Finns det för närvarande några hinder för era eventuella studier?

1. det finns inga hinder	6. kostnader förknippade med studierna
2. brist på information om studieutbudet	7. långa avstånd till studieplatserna
3. bristfälliga färdigheter för studier	8. egen oföretagsamhet
4. jäkt i arbetslivet	9. studieutbudet attraherar inte
5. jäkt i familjelivet	10. annat, vad _____

E3 [Ringa in bara ett alternativ]

Behöver ni stöd eller vägledning i planeringen av era eventuella studier?

1. ja	2. behöver inte	3. kan inte säga

E4 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Hurdana studier skulle ni vilja delta i?

1. inte i några alls	5. avlägga akademiska vitsord,
i vilket ämne? _____
2. studentexamen	6. universitetsutbildning som leder till examen,
på vilket område? _____
3. yrkesexamen,
på vilket område? _____	7. utbildning riktad till företag eller organisationer
4. fortbildning med anknytning till yrket,
på vilket område? _____	8. kurser för att utveckla sig själv
	9. annat, vad _____

E5 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Vilka ämnesområden intresserar er mest för närvarande?

1. inga	11. musikområdet
2. religion	12. teater- och dansområdet
3. psykologi	13. bildkonstområdet
4. språk	14. hälsovetenskaper
5. samhälle och historia	15. datorer och datanät
6. jord- och skogsbruk	16. medicinska vetenskaper och farmaci
7. undervisning och fostran	17. tekniska vetenskaper
8. Europeiska gemenskapen	18. naturvetenskaper
9. familj	19. gymnastik- och idrottsvetenskaper
10. ekonomi och handel	20. annat, vad _____

E6 [Ringa in ett eller flera alternativ]

Vilka studietider passar er bäst?

1. kan inte säga	4. veckoslut
2. vardagar dagstid	5. semestertider
3. vardagar kvällstid	6. valfria tidpunkter
	7. annat, vad _____

E7 [Ringa in bara ett alternativ]

Är ni intresserad av att delta i distansstudier som sker med hjälp av Internet, dvs. s.k. nätstudier?

1. ja 2. nej 3. kan inte säga

F. CHYDENIUS-INSTITUTET

F1 [Ringa in bara ett alternativ]

Hur bra känner ni till Chydenius-Institutets verksamhet?

1. jag känner inte alls till den 3. jag känner i någon mån till den
2. jag har hört om den, men känner inte till 4. jag känner bra eller ganska bra till den

F2 [Ringa in bara ett alternativ]

Har ni deltagit i undervisning som ordnats på Chydenius-Institutet?

1. ja 2. nej

F3 [Ringa in bara ett alternativ]

Har ni besökt Chydenius-Institutets nättjänst, på adressen www.chydenius.fi?

1. nej 4. en gång i veckan
2. sporadiskt 5. nästan dagligen
3. en gång i månaden 6. dagligen

F4 [Ringa in bara ett alternativ]

Kan Chydenius-Institutet informera er om sin verksamhet, bl.a. om utbildning som ordnas?

1. ja, per e-post 2. ja, med vanlig post 3. nej tack

er e-postadress _____

Varmt tack för besväret!

Skicka in formuläret i bifogade svarskuvert.
Portot är redan betalt.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
CHYDENIUS-INSTITUUTTI

SELOSTEITA JA

KATSAUKSIA

Nro 41

ISBN 951-39-1236-1

ISSN 1236-598X